

یول داد رفت و حالا با وجود این تلگرافات و این ترمیمات می پرسم آیا صحیح است وزراء بگویند مسئله شیراز اصلاح شد ما باید ساکت باشیم و علاوه یکی از آن حکام منزلت بی سند محدود پس مرا چرا منزلت کردید؟ چه جواب بگویم و یکی دیگر ازو کلای آذربایجان چنین اظهار داشت هیئت وزراء در تلگرافخانه مشغول مذاکره مشاوری هستند آنها يك تكلیفی دارند و ما هم يك تكلیف دیگری داریم بگلی نمی شود این مسئله واگذار شود . مجلس متفق الرأی قوام الملک را از شیراز واجب الازاله دانست عهده بنده این است يك چیزی نوشته بشود بوزارت داخله و احضار مجلس شوند اینجا فرمایند دلیل منزل قوام الملک صلاح نیست والا باید اوتا عصری عزل شود . بالجمله پس از مذاکرات زیاد اتفاق آراء بر این شد که شرحی از طرف مجلس بوزارت داخله در عزل قوام الملک نوشته شود (در این موقع رئیس و عموم اهل مجلس بجهت رفع خستگی رفتند باطابق دیگر و پس از فی الجمله تنفی مراجعت باطابق رسمی نمودند

آقای احسن الدوله - جناب رئیس چه اینکه لایحه دادم نمی خوانند چیست با غلط است یا صحیح مقصود آگاهی ملت است چه ضرر دارد خوانده شود. رئیس جواب دادند دیر نشده و لایحه که آقای احسن الدوله نوشته بودند آقای حاجی سید نصرالله قرائت نموده صورت آن از قرار ذیل است

لایحه آقای احسن الدوله

چون علی الظاهر زمان نفاق در گذر و موقع اتحاد مابین دولت و ملت میرسد با آواز بلند میتوان گفت مضمی ماضی و امروز که فی الحقیقه بدو کار است عرض میکنم ماملت غیور ایران که بمدار هزار سال خواب غفلت بهوش آمده هنوز در اطاق تاریک عقب روشنائی میکردیم و با این حالت ضعف و پیریشانی که دیگر مذاکره جهات آن جایز نیست با کمال صراحت و امیدواری این هیئت محترم وزرای عظام را که وظیفه خواری و پاسبان ملت ایران قرار داده در مقابل بیست کرور نفوس زیر بار چنین مسئولیت مهمی رفته اند عجلتاً من صمیم قلب قبول کرده تبریک و تهنیت عرض میکنم ولی ما ملت ایران باید بدانیم که دولت و ملت در حکم دو قوه جاذبه و دافعه هستند و با اتفاق یکدیگر امور مملکتی را مرتب و منظم نمایند مشروط بر اینکه ما و حکلا ملت هم بر رزخهای کاری خودمان که داریم علاوه بر سابق نمک غیرت باشیم و خواب استراحت بر خود حرام کرده آئی از اقدامات و اعمال طرف ما بل که دردم نظراست غفلت ننماییم و خدای نکرده بطمع رائحه عطریات خوش فریفته دستمالهای نرم و لطیف (کوروفورمی) حکمای حافظ را استشمام نکنیم که مجدداً عدهوش و بغواب غفلت ابدی رفته منتظر صور اسرافیل شویم البته ایشان هم در صورتی که ما را دیدار و مجامع دیدند بهت و زحمت خودشان افزوده بایات مقدس در اصلاح امور دولت و ملت سامی رجاء خواهند بود و از نتیجه اقدامات هر ادو و وزارت در روزنامه رسمی دولت بدون تأخیر خبر داده اهل مملکت را مستحضر خواهند نمود پس از این یکی ازو کلای آذربایجان خطاب بر رئیس نموده اظهار داشتند اجازه داده شود تلگراف تبریز در باب سفارت اسلامبول خوانده شود. رئیس جواب دادند محتاج بتحقیق نیست مکاتیب کثیره در این باب رسیده . تلگراف مزبور قرائت شد که خلاصه آن که قریب

باین مضمون بود . بعنوان مجلس مقدس از فراز مکاتیب مبنی بر تشکی ارفع الدوله سیر کبیر دولت علیه در اسلامبول بر طبقه ایرانی عموماً و طبقه تجار خصوصاً سخت گرفته بطوریکه فوق طاقت و صبر طبقه شده البته از وجنات ایشان حال او رهم معلوم است و درین اوقات دو نفر از تبه ایران را تبعید نموده اند و اینکار موجب شورش خواهد شد و در این موقع این انتقال صلاح نیست - و اهش میکنم جدا رفع وجوگی از اینگونه حرکات ارفع الدوله شود والا شورش آنجا سرایت به تبریز خواهد کرد . و نیز استعدا میشود تشکیلات و اظهاراتی که از رشت و قم شده بل مساعدت و همراهی شود . بعد از ختم قرائت تلگراف همان و تکمیل آذربایجان اظهار داشت در خصوص اجتناب ارفع الدوله و تمذیبات ایشان حرف داشتم اگر تمذیبات حاجی آقا محسن محتاج بتحقیق باشد تمذیبات او محتاج بتحقیق نیست هر کس یکماه در اسلامبول باشد مثل این است يك سال در زیر جنگ حاج آقا محسن و قوام الملک باشد طوری حقوق ایرانها را فروخته ضایع کرده است که چه عرض کنم حالا ایرانها در کار و انصرای خودشان تشکیل انجمن تجارائی میسند او می رود به حکومت عارض میشود که این انجمن انجمن سیاسی است قوه جبریه متفرق نمایند همین طور در طرازون . یکی دیگر ز وکلا اظهار کردند همین طور که آقای تقی زاده گفتند علاوه بجهت من نوشته اند طوری که نمیشود گفت . یکی دیگر از وکلا آذربایجان اظهار داشت ارفع الدوله کسی است که قلبی را که با او خیانت کرده و حقوق ما را فرخته بجواهر گرفته و میگوید باید این قلم را محترم نگاه داشت . در این موقع معاون وزارت خارجه بمجلس ورود نموده چنین اظهار کردند که جناب ارفع الدوله در این خصوص تلگرافی کرده بودند و راپورت هم رسیده بود اینجا آوردم خدمت جناب رئیس و آقای مستشار الدوله و چند نفر دیگر ازو کلا محترم بودند این نظرشان گذشت ما حاصل راپورت و تلگراف این بود که اگر اقدامی کرده اند مال اندیشی شده مسئله تعدی نبوده آنها میخواستند انجمن نمایند جناب ارفع الدوله مانع شده گفته اند صلاح نیست همان وکیل آذربایجان جواب دادند همین بل داشت بر صدق شایب آنها مگر اسلامبول از روسیه بدتر است که انجمن تجارائی دارند یکی دیگر ازو کلای آذربایجان بیان نمودند برای تبرئه هر ظالمی يك عفی الله مسألت قرار گذاشته اند او را بگویند تمام است من عرض میکنم ارفع الدوله طوری است که حاج آقا محسن پیش او خیلی ادم خوبی است .

مذاکرات روز سه شنبه ۲۴

روز سه شنبه بیست و سیم بر حسب معمول مجلس شورای ملی انعقاد یافت هیئت وکلای هم حضور بهم رسانیده ولی بواسطه وصول پیاده از تلگرافات و وجود مطالب مهمی که اظهار آن در مجلس رسمی و حضور تماشاچیان خوف تأخیر و عدم اختتام مقصود میرفت هیئت وکلا از طرف رئیس باطابق مقصود دعوت شده در آنجا مشاوریات و مذاکرات لازمه انجام یافت .

در این موقع که مجلس علنی بمجلس سری تبدیل یافت و تماشاچیان از شنیدن مذاکرات نا امید شدند از مارت فوقانی و مجلس رسمی در صحن مارت اجتماع نموده اعضای انجمن اتحادیه فارس که از تمذیبات قوام الملک شیرازی چند روزی در صحن مارت مجلس تعین اختیار نموده بودند بامتطلبین عراق و قم و طایفه شاهسون بغدادی که آنها هم در مجلس منتظمنند هم آواز شده تمذیبات وارده و تظلمات معقانه خود را در محضر عام ابراز و اظهار داشتند .

و زقت غریبی بعضار دست داده بعضی از حضار رازای آن شد که صدور اینگونه تمذیبات بواسطه عدم اختتام نظامنامه اساسی و معین نبودن حدود و وظائف حکام و غیر حکام است در این صورت بایست عموماً امضا و اجرای بواند نظامنامه اساسی را خواستار شده تارفع تمام این تمذیبات بشود .

حضار عموماً و منتظمین خصوصاً نخست امضا و اجرای نظامنامه اساسی و در ثانی احضار و مجازات حاج آقا محسن عراقی و قوام الملک شیرازی و متولی باشی قمی و رفع تمذیبات از طایفه شاهسون بغدادی را پیشنهاد نمود و جداً ازو کلای عظام انجام این مقاصد را اکیداً خواستند .

از طرف مجلس مقدس احضار حاجی آقا محسن و قوام الملک شیرازی و متولی باشی قمی و اقدامات مجدانه که در این خصوص همین دوماه روزه بعمل آمده و همأ قریب نتایج اقدامات مجلس مشکوف خواهند شد ابلاغ گردید در خصوص امضا و اجرای نظامنامه اساسی حضور حجج اسلامیه تفریح شده پس از تصویب در مجلس همین دوروزه بعنوانه ایوانی تقدیم خواهند شد انشاء الله صریحاً بوجه مبارک رسیده و روی در موقع امر اگذارده میشود